

Rik Schoon (1962) weet alles van damherten. Misschien is hij wel dé expert in Nederland. Rik is daar bescheiden over; iets wat zeker bij hem hoort. Over zijn liefde en passie voor de natuur is hij allesbehalve bescheiden. Rik werkt momenteel als adviseur Faunabeheer bij IPC Groene Ruimte. Hij studeerde hydrologie (afgestudeerd 1984) en bosbouw (afgestudeerd 1986) te Velp. Hij is ruim 20 jaar werkzaam op het gebied van natuur- en faunabeheer.

OVER DAMHERTEN, BROODJAGEN EN VERGASSEN

Tekst: Reinier Broeks
Foto's: Reinier Broeks en Rik Schoon

*“Schouderhoogte ca. 160 cm
zeer slank, bijna pezig voorkomen.
In eerste instantie wat voorzichtig, op het
schuwe af. Is de omgeving eenmaal
verkend, dan werpt hij alle schroom af
staat zijn mannetje, maar is verre van
agressief, eerder vriendelijk”*

Wat voor jager ben je?

Mijn vader is jager en heeft mij van kinds af aan ingepeperd: “Alles wat je schiet, eet je op! Als je een berg spreeuwen schiet, moet je een berg spreeuwen plukken en opeten”. Later heb ik daar aan toegevoegd: je moet wel je beheerdoelen halen. Het mag niet beperkend werken in de effectiviteit van de jacht, beheer en schadebestrijding. Daarom jaag ik graag in Noorwegen op elanden. Je rekent per kilo af. Niet per kilo gewei, maar per kilo vlees. Jagen voor de pot; het mooiste wat er is. Ik ben een broodjager.

Rik was hoofd Sector handhaving faunabeheer en recreatie bij de gemeente Amsterdam. Hij was daar verantwoordelijk voor het faunabeheer in de Amsterdamse Waterleiding Duinen (AWD). De AWD is een gebied waar in de jaren '70 al een enkel damhert werd gesignaleerd en waar reeën planmatig werden beheerd. Vertel eens wat over de historie.

Tot 1997 werden reeën beheerd, daarna is er nog 5 jaar onderzoek naar reeën gedaan. En toen was het over. De gemeenteraad wilde het zo. In tegenstelling tot wat er in de media staat, zijn damherten nooit beheerd. Hooguit werd een enkel ziek of extreem zwak stuk uit zijn lijden verlost. Dat de buitenwereld dacht dat er gejaagd werd, kwam doordat er geregeld schoten (knallen) vielen in de avond en nacht. Er is onderzoek gedaan of het stropers betrof, maar de enige conclusie is dat het om vuurwerk ging of omdat de hockeyers van Rood-Wit ballen tegen de boarding sloegen. Dat klonk net als geweerschoten. Bewijs voor stroperij is nooit gevonden.

De damherten zijn de laatste tijd weer veel in het nieuws. Er zou in de Amsterdamse Waterleiding Duinen een massale sterfte zijn; wel 80 ‘bokken’ in 2012 tegen 40 in 2011. (red. Haarlems Dagblad)

In de Amsterdamse Waterleiding Duinen is een hek geplaatst om damwild binnen te houden. Dat begon met een hekje van 80 cm hoog, daarna 180 cm en nu 225 cm. Of het genoeg is weten we niet. Wat we wel weten, is dat we ze hebben leren hoogspringen. Hadden we meteen een

hek van 240 cm hoog geplaatst, dan was er waarschijnlijk niets gebeurd. Wat er nu namelijk gebeurt, is dat oude goed belopen wissels naar de voedselgronden, zijn afgesloten. Met name een groep jonge herten, van 1ste tot 5de kops, loopt zich in het oosten van de AWD figuurlijk dood tegen het hek. Dus schilden ze de bomen en gingen letterlijk dood van de honger. De bast van de bomen is alleen maar ballaststof en heeft totaal geen voedingswaarde. Het gaat om een groep van rond de 100 herten. Gaan die nu dood, dan is er waarschijnlijk volgend jaar geen probleem meer.

Punt is dat het natuurminnend publiek (de urban attitude) tegen het afschieten volgens een afschotplan is en een hek wilde. Nu gaan de dieren juist dood vanwege dat hek. Heel wrang. Ik verwacht trouwens bij de damherten binnen het hek geen Oostvaardersplassentaferelen. Het overgrote deel van de dieren is kerngezond. En 100 herten op een totale populatie van waarschijnlijk 3500 dieren is nou ook weer niet heel veel. Er komt m.i. voorlopig geen populatiecrash.

Je jaagt in het buitenland. Waar allemaal?

Ik jaag hoofdzakelijk in Noorwegen. In de provincie Hedmark, drie uur boven Oslo, tegen de Zweedse grens. Vanaf 25 september ben ik in Noorwegen. Want dan begint de jacht op elanden. Die jacht duurt van 25 september t/m 31

oktober. Alleen in de eerste week is de kleinwildjacht gesloten zodat kleinwildjagers de elandjagers niet in de weg lopen. In die week wordt geprobeerd het afschotquotum binnen te halen. Het is een prachtige manier van jagen. Elanden zijn trekwild. Je kunt ze een beetje op de plek houden met likstenen, maar uiteindelijk moet je ze lokken door een elandkoe na te doen. Als de ‘exclusieve elandweek’ over is, moeten de elandjagers het veld weer delen met de kleinwildjagers. Het bejagen van elanden wordt dan een stuk moeilijker.

Wat is je mooiste jachtbelevenis?

Ik noem hem ‘drie keer is scheepsrecht’. Met een kameraad was ik op elandjacht. We zaten in de dekking, hij was bezig om een stier te lokken. Dat lukte aardig, want plotseling kwam op een meter of zestig rechts van mij een stier aanlopen. Ik bleef doodstil zitten, want bij de minste beweging is hij weg. Omdat de elanden zelf ook goed moeten kijken waar ze lopen, kon ik op het moment dat hij zijn kop even naar beneden had, snel van positie veranderen. Dat deed ik en legde aan, mikte op het blad en schoot. Er gebeurde niets, de eland bleef staan en ging door met eten. Ik schoot nog een keer op het blad en weer gebeurde er niets! Stond mijn buks wel goed?! Ik snapte er niets van. We hadden de vorige dag nog proefschoten gedaan. De stier draaide zich waardoor

ik aan de andere kant op het blad kon schieten. Weer gebeurde er niets behalve dat hij langzaam weg sjokte en 300 meter verder plotseling omviel. De Noren lachten zich rot: ik had hem drie keer doodgeschoten! Ik schoot met een .270 en had geen uitschot. Sindsdien schiet ik met een 8x57J (het oude Mauser kaliber). Succes gegarandeerd. Ik schiet er werkelijk alles mee.

Wat vind je van nachtzichtkijkers en geluiddempers?

Meteen toestaan. Je kunt veel beter aanspreken en je kunt je schot veel beter plaatsen. Ik begrijp niet waarom het niet wordt toegestaan. Waarom mag je midden in de nacht zonder maan met het blote oog wel op een varken schieten? De kans op ziekschieten is heel groot. Hulpmiddelen bevorderen de weidelijkheid. Geluiddemping? Ook meteen toestaan. De terugslag is minder. Je kunt eventueel zonder gehoorbescherming schieten en het geeft minder verstoring. In de UK is het al onderdeel van de ARBO-wetgeving. Ook in Noorwegen wordt heel veel met geluiddemping geschoten. De beesten weten niet waar het schot vandaan komt en blijven vaak staan. Er wordt inderdaad van geluiddempers gezegd dat je meer onderhoud hebt. Dat was in het begin ook juist; zeker bij de goedkopere dempers. De duurder dempers kun je eenvoudig schoonmaken.

Wat voor technische hulpmiddelen helpen de jager nog meer?

Een afstandsmeter. En dan het liefst in de richtkijker. Zeiss heeft er een, volgens mij Bushnell ook. Een afstandsmeter is zeker in bergachtig landschap zeer behulpzaam. Je kunt er anders echt tientallen meters naast zitten. Zeker wanneer je het terrein niet kent. Sowieso is het in onbekend terrein handig te weten wat de afstanden zijn. De afstandsmeter kan het beste geïntegreerd zijn omdat je anders weer een extra apparaat bij je hebt.

Rik is als procesbegeleider ook betrokken bij het ganzenbeheer rondom Schiphol. Daar zijn vorig jaar 6000 ganzen gevangen en vergast. Het vangen en vergassen doet een gespecialiseerd bedrijf

(Duke faunabeheer). Is vergassen niet heel onethisch?

Hoezo onethisch? Als er iets weidelijk is, dan is het wel het vangen en vergassen van ganzen. Ik leg het je uit. Tijdens de ruiperiode zitten de ganzen in de ochtend op het open water. Stel je even een rechthoekige plas voor, van een goeie vijfhonderd meter breed. Aan de bovenkant van de plas maken we een tijdelijk hek van schapengaas in trechervorm. Het breedste deel, tegen de plas aan, is misschien wel tweehonderd meter breed. Het smalste deel, bovenin, sluit aan op een vangkraal. De vangkraal is ook een hek maar dan met doek of plastic bekleed. Eenmaal in de kraal zien de ganzen niet meer wat er om hen heen gebeurt. Aan de bovenkant van de vangkraal staat de CO2 installatie; in eerste instantie onzichtbaar. Zodra de toegang opengaat, heeft de gans het idee dat er een opening in het hek is gekomen omdat je door de CO2 installatie heen kunt kijken. Gedreven door zijn nieuwsgierigheid loopt de gans uit zichzelf de CO2 installatie in. Er kunnen zo'n 100-150 ganzen per keer in de CO2 vergasser.

Hoe krijg je die ganzen zonder stress in de vangkraal?

Daar zit hem nou net de crux. In het voorbeeld zitten de ruiende ganzen op het water. Ik loop dan van onderaf over de breedte van de plas heel rustig heen en weer; op gepaste afstand. De ganzen worden wat onrustig en zwemmen naar boven. Ik blijf heen en weer lopen en verklein weer de afstand tussen mij en de ganzen. Op een gegeven moment stap ik in een bootje en vaar heen en weer op dezelfde wijze als toen ik nog op de kant liep. Mijn doel is de ganzen aan de bovenkant op het land te krijgen. Ze bevinden zich dan tussen het schapengaas. Zodra ik aan de bovenkant aan land kan gaan, herhaal ik dezelfde bewegingen en drijf zo heel langzaam de ganzen de vangkraal in. Op deze manier is er totaal geen stress. De ganzen lopen uit zichzelf de CO2 vergasser in, vallen in slaap en zijn in een paar minuten dood. Ik kan mij geen ethischer manier bedenken om ganzen te bestrijden.

Foto: WMH

Volgens het G7-ganzenakkoord moet de schade door overzomerende grauwe ganzen worden teruggebracht naar het niveau van 2005 en voor brandganzen naar het niveau van 2011. Om hoeveel ganzen het precies gaat, is niet duidelijk.

Er wordt gesproken over een acceptabel niveau. Maar het gaat niet werken. Op papier ziet het er prachtig uit, maar men is vergeten te overleggen met de WBE's. De WBE's zijn de uitvoerenden. Hoe wil je jagers per jaar 100.000 ganzen laten schieten? En dat allemaal op zaterdagen tussen 1 maart en 1 november? Ik zou niet weten hoe ze dat voor elkaar krijgen. En vergassen lukt met de huidige hoeveelheid beschikbare installaties niet. Om in

de ruiperiode (mei t/m juli) 100.000 of meer ganzen te verwerken, zijn er zeker 10 CO2 installaties nodig en per installatie een gespecialiseerde vangploeg. Die mensen zijn er niet. We moeten dus niet de illusie hebben dat we alle beoogde ganzen vangen. Met de huidige capaciteit kunnen we alleen regionaal aan de slag; als we nationaal aan de slag willen, moeten we de vangcapaciteit zeer fors verhogen.

Wat gebeurt er trouwens met de vergaste ganzen?

Een aantal gaat naar de poelier. Vorig jaar ging een groot deel naar de voedselbank. De veren gaan naar de veren-

industrie; de pootjes naar de diervoederindustrie. De karkassen gingen vorig jaar naar de Stichting Leeuw, een opvang voor katachtigen in Anna Paulowna. Verder kan ik iedere jager aanraden zelf wat te experimenteren met geschoten ganzen. Ze zijn in de keuken veelzijdig te gebruiken. Ik, als broodjager, kan dat weten: eet smakelijk! 🍴

